

سپاس و قدردانی

به پاس حق‌شناسی، سپاس خود را به آنان که در مراحل مختلف تدوین این کتاب از مساعدت دریغ نکرده‌اند، تقدیم می‌دارد.

از استادان ارجمند آقایان دکتر احمد احمدی و دکتر غلامحسین غلامحسین‌زاده به خاطر مساعدت در قرائت دقیق متن و عرضه نکته‌های اصلاحی سپاسگزارم؛ نکته‌هایی که همگی درست و بجا بود. دوست دانای نکته‌سنجم، جناب آقای محمد عبدالمجید، مدرس زبان فارسی دانشگاه دمشق و دانشجوی دکتری ادبیات فارسی دانشگاه تهران، علاوه بر قرائت کامل متن، ترجمه بخش‌های عربی این کتاب را نیز عهده‌دار بودند و از ارشاد و انتقادهای خود بهره‌مندم کردند.

سرکار خانم سیمین هاشمی ویراستاری کتاب را با مهارت و سلیقه کم‌نظیری برعهده داشتند و در نمونه‌خوانی و کنترل فنی کتاب نیز دقت زایدالوصفی کردند. آقای هوتن زنگنه‌پور صفحه‌آرایی و امور گرافیکی را با هنرمندی به پایان بردند. سرکار خانم لیلا فرزانه با حوصله و دقت حروفچینی کتاب را به انجام رساندند. از تلاش و همکاری همه آنان سپاسگزارم و آرزوی سلامتی و توفیق برایشان دارم.

در پایان از همدلی و همراهی همسرم که در ایام تألیف پیوسته از نظر نکته‌یاب و نقاد او بهره‌مند بوده‌ام و از حوصله و صبری که دخترانم بر جور و جفاهای ناگزیر همراه تألیف نشان دادند، سپاسگزارم و توفیق روزافزون همه این عزیزان را از درگاه احدیت خواستارم.

حسین هاجری

تهران، ۱۲ اردیبهشت ماه ۱۳۹۱

المقدمة

أعدّ كتاب تعليم اللغة الفارسية للمبتدئين لتدريس اللغة الفارسية المعاصرة في الجامعات السورية. و مخاطبوه الأساسيون هم طلاب السنة الأولى في قسم اللغة الفارسية و آدابها؛ الطلاب الذين يريدون و للمرة الأولى التعرف إلى هذه اللغة. و على الرغم من أنّ هذا الكتاب لا يعتبر من الكتب ذاتية التعلم، إلا أنه حرّر بطريقة يكون فيها الطالب قادراً على الارتباط به بسهولة، و تعلم الكثير من موادّه دون معلم.

و اللغة الرسمية في لهذا الكتاب، هي اللغة الفارسية المعيارية في إيران، و مع ذلك فيإمكان القارئ أن يتأكد بعد مطالعة و استيعاب مواد هذا الكتاب أنه يفهم الفارسية المستخدمة في مختلف البلدان الناطقة بالفارسية أيضاً و بشكل كامل.

و تعلم اللغة لن يتحقق إلا عندما تتحول تجربة تعلم اللغة إلى تجربة ممتعة للطلاب، و بناء على ذلك، فقد حرّر المؤلف الكتاب بحيث يكون جذاباً و ممتعاً للمدرس و الطالب معاً. في المناهج التقليدية لتعليم اللغات، غالباً ما يتمّ التأكيد على تعليم قواعد اللغة الهدف بشكل صريح و مباشر. أما المناهج الجديدة، فإنها تعنى أكثر بمهارات الاتصال، و في المناهج التي تركز على القواعد، غالباً ما يتم التأكيد على صياغة الجملة. و النتيجة الطبيعية لذلك، عدم قدرة الطالب على استخدام اللغة ضمن نسيجها الطبيعي نتيجة عجزه عن فهم و استخدام البنى الأكثر تعقيداً، كالمقاطع أو النصوص القصيرة. لذلك سيواجه الطالب نصوصاً حوارية اعتباراً من الدرس الأول، و نصوصاً قصيرة في الدروس التالية.

يضمّ هذا الكتاب بين صفحاته أربعة عشر درساً، و ما عدا الدرس الأول الذي يختصّ بالتعريف بالأبجدية الفارسية، و بعض الأصوات الخاصة بها، تحوي بقية الدروس أقساماً مختلفة كالنصوص الحوارية الشائعة، قراءة النصوص، توضيح القواعد و تمارين تمكّن الطالب من اكتساب مهارات القراءة، الكتابة، و المحادثة. و يمكن أن نوجز الميزات الأساسية لهذا الكتاب بمايلي:

١. تم وضع فهرس للكلمات الأساسية في بداية كل درس، ليتعرف الطالب إلى مضمونه و أهدافه العامة.
٢. تعليم اللغة عن طريق المحاورات و النصوص، و قد جاء بعد كل منها أسئلة منسقة و مرتبطة بالموضوع.
٣. تم توضيح الملاحظات القواعدية الواردة في نصوص و محاورات كل درس باللغة الفارسية و العربية بشكل مختصر داخل إطار معين في نفس الدرس.
٤. أحييت بعض الملاحظات القواعدية التي تحتاج إلى مزيد من التوضيح إلى قسم المرجع القواعد اللغة في نهاية الكتاب، و هناك يجد القارئ الإيضاحات الضرورية باللغتين الفارسية و العربية.

۵. تمّ وضع تمارین هادفة في كل درس لفهم الملاحظات القواعدية و الإنشائية، و قد جاءت هذه التمارين بأشكال مختلفة: الأسئلة ذات الأربع خيارات، ملأ الفراغات في الجملة، و إكمال الجمل الناقصة. و تعتبر هذه التمارين بمثابة جسر بين ما تعلّمه القارئ سابقاً و ما تعلّمه مؤخراً.
۶. يختصّ قسم «الكلمات الجديدة» في كل درس بتعليم الكلمات الجديدة بصورة مجموعة متناسقة، و تقدّم هذه المجموعة ضمن نسيج لغوي حقيقي يرتبط ببقية أقسام الدرس.
۷. يُعنى القسم الذي يحمل عنوان «الفارسية في الحياة» في كل درس بتوضيح الملاحظات التي يحتاجها الطالب لإقامة تواصل حقيقي ضمن المجتمع الناطق باللغة الهدف.
۸. القسم النهائي في هذا الكتاب يحوي عدة ملحقات:
- الملحق الأول، هو «مرجع قواعد اللغة». و في هذا القسم تمّ شرح و توضيح الملاحظات القواعدية الواردة في الدروس، و التي ينبغي توضيحها بشكل أكبر.
- الملحق الثاني هو «قاموس المصادر الأكثر استخداماً». لا غنى للطلاب المبتدئين عن معرفة جذر الفعل لصياغة الأفعال الماضية و المضارعة، و يصعب عليهم العثور على هذه الجذور في القواميس المعروفة، لذلك فقد تمّ في هذا القسم تقديم قاموس للأفعال الأكثر استخداماً ضمن مجموعتين للأفعال القياسية و السماعية، و تمّ التعريف بكل مجموعة مرفقة بالمصدر و جذريه الماضي و المضارع.
- الملحق الثالث هو «قاموس للكلمات من الفارسية إلى العربية». و في هذا القاموس، تمّ ترجمة جميع الكلمات المستخدمة في الكتاب إلى اللغة العربية لكي تغني الطلاب عن المراجعة المتكررة للقواميس بغية فهم النصوص.
۹. ترجمت جميع الجمل التوجيهية الواردة للمرة الأولى في النصوص إلى العربية، و وردت في حاشية الصفحات.
۱۰. سيتم إعداد قرص مدمج صوتي لهذا الكتاب قريباً، لكي يتمكن الطلاب من تعلم اللفظ الصحيح للكلمات، المحاورات و النصوص بشكل أفضل.
- يأمل المؤلف أن يكون قد تمكّن في هذا الكتاب من إعداد بيئة تعليمية مؤثرة و مواتية لمدرسي و طلاب الفارسية.

مع جزيل الشكر
حسين هاجري

مقدمه

کتاب آموزش مقدماتی زبان فارسی برای تدریس زبان فارسی معاصر در دانشگاه‌های کشور سوریه طراحی شده است و مخاطبان اصلی آن دانشجویان سال اول مقطع کارشناسی رشته زبان و ادبیات فارسی در این کشورند؛ دانشجویانی که برای نخستین بار می‌خواهند با این زبان آشنا شوند. این کتاب با اینکه از نوع کتابهای «خودآموز» محسوب نمی‌شود، به گونه‌ای طراحی شده که زبان‌آموز به آسانی می‌تواند با آن ارتباط برقرار کند و به میزان زیادی مطالب آن را بدون مدرس فرا گیرد.

زبان رسمی این کتاب، زبان فارسی معیار کشور ایران است؛ با وجود این، خواننده پس از مطالعه و فهم مطالب این کتاب، می‌تواند مطمئن باشد که زبانهای فارسی رایج در سایر کشورهای فارسی‌زبان را نیز کاملاً می‌فهمد.

آموزش زبان وقتی محقق می‌شود که تجربه زبان‌آموزی به تجربه‌ای لذت‌بخش برای زبان‌آموز بدل شود و نگارنده با عنایت به همین اصل، کتاب را به گونه‌ای طراحی کرده تا برای مدرس و زبان‌آموز جذاب و گیرا باشد. در رویکردهای سنتی آموزش زبان غالباً بر آموزش دستور زبان مقصد به طور صریح و مستقیم تأکید می‌شود و در رویکردهای نو به مهارتهای ارتباطی بیشتر توجه می‌شود. در رویکردهای دستور-محور، واحد گفتار مورد نظر، جمله است و نتیجه طبیعی آن ناتوانی زبان‌آموز از کاربرد زبان در بافت طبیعی خود است، زیرا در فهم و کاربرد واحدهای پیچیده‌تری چون پاراگراف یا متنهای کوتاه عاجز است. به همین سبب در این کتاب از نخستین درس، زبان‌آموزان با گفت‌وگو و در درسهای بعدی با قطعات کوتاه متن روبه‌رو می‌شوند.

کتاب حاضر شامل چهارده درس است و به جز درس اول که به معرفی الفبای فارسی و برخی آواهای ویژه آن می‌پردازد، بقیه درسها شامل بخشهای مختلفی چون گفت‌وگوهای رایج فارسی، خواندن متن، توضیحات دستوری و تمرینهایی است که زبان‌آموز را در کسب مهارتهای خواندن، نوشتن و سخن گفتن توانا می‌سازد. به اختصار ویژگیهای اصلی این کتاب را به شرح زیر می‌توان برشمرد:

۱. فهرستی از واژه‌های کلیدی در آغاز هر درس قرار داده شده تا زبان‌آموز با محتوای هر درس و اهداف کلی آن آشنا شود.
۲. آموزش زبان از طریق گفت‌وگوها و متون است و به دنبال هر یک، پرسشهایی منسجم و مرتبط با موضوع آمده است.
۳. نکات دستوری در متون و گفت‌وگوهای هر درس، به اختصار در درون یک کادر مشخص در همان درس به زبان فارسی و عربی توضیح داده شده است.
۴. برخی نکات دستوری که به توضیح بیشتری نیاز داشته‌اند با شماره‌ای که در زیر آنها نوشته شده به بخش «مرجع دستور زبان» در پایان کتاب ارجاع داده شده‌اند و خواننده توضیحات لازم را به دو زبان فارسی و عربی در آنجا می‌یابد.
۵. در هر درس تمرینهای هدفمندی برای درک نکات دستوری و نگارشی در نظر گرفته شده که در اشکال گوناگونی چون: پرسشهای چهارگزینه‌ای، پرکردن جاهای خالی در جمله و تکمیل جمله‌های ناقص آمده است. این تمرینها همچون پلی میان آموخته‌های پیشین و نو خواننده قرار می‌گیرند.
۶. بخش «واژه‌های جدید» در هر درس به آموزش واژه‌های جدید به صورت یک مجموعه منسجم می‌پردازد. این مجموعه در یک بافت زبانی واقعی عرضه می‌شود که با سایر بخشهای هر درس مرتبط است.
۷. بخشی با عنوان «فارسی در زندگی» در هر درس به توضیح نکاتی می‌پردازد که زبان‌آموز برای برقراری ارتباطات واقعی در جامعهٔ زبان مقصد به آنها نیازمند است.
۸. بخش پایانی این کتاب شامل چند پیوست است:
پیوست نخست «مرجع دستور زبان» است. در این بخش نکات دستوری هر درس که به توضیحات بیشتری نیاز داشته، شرح و توضیح داده شده است.
پیوست دوم «مصادر پر کاربرد فارسی» است. زبان‌آموزان مبتدی برای ساختن فعلهای ماضی و مضارع ناگزیر از شناخت بنهای فعل‌اند و یافتن این بنها در فرهنگهای لغت رایج برای آنان دشوار است، به همین سبب فرهنگ فعلهای پر کاربرد در دو گروه فعلهای باقاعده و بی‌قاعده در این بخش عرضه می‌شود و هر گروه به همراه مصدر و بنهای ماضی و مضارع آن معرفی می‌شود.
پیوست سوم «فرهنگ واژگان فارسی به عربی» است. در این فرهنگ همه واژگان به کار رفته در کتاب به زبان عربی ترجمه شده تا زبان‌آموزان برای فهم متون از مراجعه مکرر به فرهنگ لغات بی‌نیاز باشند.
۹. کلیه جمله‌های راهنمای متن برای نخستین بار به عربی ترجمه شده و در پانوشت صفحه‌ها آمده است.

۱۰. نرم‌افزار صوتی این کتاب نیز به زودی تهیه خواهد شد تا زبان آموزان بتوانند تلفظ صحیح واژگان، گفت‌وگوها و متون را بهتر بیاموزند.
نگارنده امیدوار است توانسته باشد در این کتاب محیط آموزشی مؤثر و مطلوبی را برای مدرسان و زبان‌آموزان فارسی فراهم نماید.

دکتر حسین هاجری

۲۸ / آپریل / ۲۰۱۲

۱۳۹۱ / ۲ / ۸